

TREIN NAAR PAKISTAN

Khushwant Singh

Trein naar Pakistan

Vertaald uit het Engels door Ankie Blommesteijn

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

De uitgever ontving voor deze uitgave in het kader van schwob.nl een subsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel: *Train to Pakistan*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Viking, 2007

© Khushwant Singh, 1956

© Vertaling uit het Engels: Ankie Blommesteijn, 2017

© Voorwoord: Naema Tahir, 2017

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2017

© Omslagfoto: Conner Allen & Jean Francois Humbert/Arcangel

© Foto auteur: Hollandse Hoogte

Omslagontwerp: Suzan Beijer, Amersfoort

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 3613 0

ISBN 978 90 488 3614 7 (e-book)

NUR 302

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn dochter Mala

Voorwoord

Naema Tahir

Het boek dat u in handen heeft, stamt uit India en is grote literatuur. Dit boek gaat u iets leren over de werkelijkheid. Het is dus veel meer dan alleen maar vermaak.

Grote literatuur is niet synoniem aan lectuur. Die laatste categorie is veel groter. Grote literatuur verhoudt zich tot lectuur als klassieke muziek tot alle muziek, of topsport tot alle sport. Ze is kwalitatief van een hogere orde. Waarom? Omdat grote literatuur iets waars en belangrijks zegt over de mens en de wereld, terwijl alle andere lectuur – kasteelromans, thrillers, mysterieverhalen, et cetera – werkelijkheidsvreemd is.

Grote literatuur is het beste wat ooit is gedacht en gezegd in literaire vorm. Zulke boeken zijn dikwijls veel leerzamer dan wat wetenschappers ons voorschotelen. Grote literatuur is een belangrijke leidraad voor het leven. Maar welke boeken maken deel uit van die categorie? Welke auteurs moeten we lezen? Dit is de vraag die centraal staat in het debat over de canon, dat inmiddels alweer enkele decennia gaande is.

Als men de gangbare literaire canonlijsten bestudeert dan valt onmiddellijk één ding op: de boeken die erop staan zijn voor negennegentig procent afkomstig uit vier landen: Engeland, Frankrijk, Duitsland en de Verenigde Staten. Plus een paar uit het oude Griekenland en Rome. Nu wil ik niet ontkennen dat in die landen

veel grote literatuur is geschreven, die iedereen vooral moet lezen, maar hoe waarschijnlijk is het dat vrijwel alle grote literatuur uit de genoemde vier landen komt? Dat zou betekenen dat de rest van de wereld literair niets voorstelt en ook nooit iets voorgesteld heeft. Is dat juist? Of getuigen de gangbare lijsten van een zekere vooringenomenheid en onwetendheid omtrent de rest van de wereld?

Aan het begin van de negentiende eeuw bedachten Wieland en Goethe het woord *Weltliteratur*. In het Engelse taalgebied is het nooit doorgedrongen, maar wij Nederlanders spreken ook wel van wereldliteratuur. Het is een prachtig woord dat veel vaker gebruikt zou mogen worden. Wereldliteratuur is het beste wat wereldwijd in literaire vorm is gedacht en geschreven. In dat 'wereldwijd' zit een opdracht. Namelijk de opdracht om ook wereldwijd op zoek te gaan naar grote literatuur en verder te kijken dan onze westerse neus lang is. Want wie zoekt, merkt al snel dat niet alleen in het Westen grote literatuur is geschreven, maar bijvoorbeeld ook in India.

Het boek dat u in handen heeft, stamt uit India. Het is wereldliteratuur. Misschien wist u dat niet, want op de gangbare lijsten komen boeken uit India niet voor, behalve wellicht de *Bhagavad Gita*. Als we er ooit in slagen om onze vooringenomenheid en onwetendheid van ons af te schudden en de wereld werkelijk één is geworden, zal dit boek in de mondiale literaire canon prijken, te midden van het selecte groepje boeken uit alle andere windstreken dat uitsteekt boven de grote massa van gewone boeken.

Dit boek heet in de oorspronkelijke Engelstalige uitgave *Train to Pakistan*. Het verscheen in 1956. De auteur ervan is Khushwant Singh. Deze Singh is een fascinerende figuur. Hij werd geboren in 1915 in een gebied dat ligt in het huidige Pakistan en is pas in 2014 gestorven, 99 jaar oud. Hij was een van de bekendste schrijvers in en van India. Singh kende alle belangrijke Indiase leiders van na-

bij, inclusief Gandhi en Nehru, en ook Jinnah, de *founding father* van Pakistan. Hij was ooggetuige van alle historische gebeurtenissen in India van de afgelopen eeuw, bovenal natuurlijk van het uitroepen van de onafhankelijkheid in 1947 en de onmiddellijk daarop volgende Partition: het uiteenvallen van het land langs religieuze scheidslijnen, waarbij het moslimdeel verder ging onder de naam Pakistan. Schrijnend genoeg is dit precies het deel waarin de rivier de Indus vloeit, waarnaar India oorspronkelijk genoemd is.

De Partition leidde tot enorme gedwongen volksverhuizingen van 10 tot 12 miljoen mensen, waarbij moslims en hindoes over en weer gruweldaden pleegden en volgens sommige schattingen wel 2 miljoen mensen om het leven zijn gebracht. De Partition is voor India en Pakistan wat de Holocaust voor Europa is: een trauma dat de geschiedenis tot op de dag van vandaag sterk beïnvloedt. Het is een trauma dat vele Indiërs en Pakistani met zich meedragen, waarover ze verhalen doorgeven aan hun kinderen en die weer aan hun kinderen, als iets wat nooit vergeten mag worden. Geboren in een Pakistaans gezin, maakte deze geschiedenis ook deel uit van mijn eigen opvoeding. Om de rouw uit te drukken in de woorden van een Punjabi dichter:

Het rood in onze ogen verhult geen geheim,
Geweend heeft u, ook wij hebben geschreid.*

Net als de Holocaust is de Partition moeilijk te bevatten voor de mensen die het niet van dichtbij hebben meegemaakt. Het gaat om tragedies en misdaden van een omvang die ons voorstellingsvermogen ver te boven gaat. Twee en zes miljoen mensen die op

* Gedicht van Ustad Daman, uit Khushwant Singh, *Truth, Love and a Little Malice*, vertaald uit het Punjabi door Naema Tahir.

gruwelijke wijze om het leven zijn gebracht, dat zegt ons niets meer. Dat zijn slechts statistieken. Om het allemaal tot leven te wekken hebben we iets nodig waarvan we ons een voorstelling kunnen maken, iets wat ons aangrijpt omdat het over individuele mensen gaat. Filmbeelden bijvoorbeeld. Of literatuur. Wilt u werkelijk weten wat de Holocaust was? Lees dan Primo Levi's *Is dit een mens*, Viktor Frankl's *De zin van het bestaan*, Elie Wiesels *Nacht* of een van de andere literaire verslagen ervan. Het grijpt je naar de keel. Je kunt er niet meer van slapen. Het blijft je nadien altijd bij.

Precies hetzelfde geldt voor Khushwant Singh's *Trein naar Pakistan*. Dit is hét boek over de Partition, verteld aan de hand van de gebeurtenissen in een onogelijk grensdorp genaamd Mano Majra, waar moslims, sikhs en hindoes al eeuwenlang vreedzaam samenleven. Het is onvoorstelbaar knap hoe Khushwant Singh zijn personages psychologisch weet neer te zetten en dialogen neerpent met een universele boodschap. Onvoorstelbaar knap ook hoe spannend hij zijn verhaal weet te vertellen. En onvoorstelbaar knap hoe hij de morele dilemma's schetst, alsook de veelvuldige lafheid en sporadische heroïek. *Trein naar Pakistan* is een zeer indrukwekkend boek dat mij buitengewoon roerde. Wie het leest krijgt een veel dieper begrip van de Partition, en dus van Pakistan en India. Bovendien toont dit verhaal wat voor desastreuze gevolgen het kan hebben als groepen mensen tegen elkaar worden opgezet. We leven in een tijd waarin dat weer lijkt te gebeuren. Laat *Trein naar Pakistan* voor ons een lering zijn!

Naema Tahir

6 mei 2017, Amsterdam

Trein naar Pakistan

Inhoud

Roverij	15
Kalyug	107
Mano Majra	157
Karma	183

Roverij

De zomer van 1947 was anders dan andere Indiase zomers. Zelfs het weer in India voelde dat jaar anders aan. Het was warmer dan gebruikelijk, en droger en stoffiger. En de zomer duurde langer. Niemand kon zich herinneren dat de moesson ooit zo laat was gekomen. Wekenlang wierpen de spaarzame wolken slechts schaduwen. Het regende niet. De mensen begonnen te zeggen dat God hen strafte voor hun zonden.

Sommigen hadden alle reden zich zondig te voelen. Aangewakkerd door berichten over de voorgenomen deling van het land in een hindoeïstisch India en een islamitisch Pakistan, waren er de zomer daarvoor rellen uitgebroken in Calcutta, en binnen een paar maanden was het dodental opgelopen tot enkele duizenden. Moslims zeiden dat de hindoes de moorden hadden beraamd en ermee waren begonnen. Volgens de hindoes hadden de moslims het gedaan. In feite werd er door beide partijen gemoord. Beide schoten, staken met messen en speren en sloegen met knuppels. Beide martelden. Beide verkrachtten. Vanuit Calcutta breidden de rellen zich uit naar het noorden, het oosten en het westen: naar Noakhali in Oost-Bengalen, waar moslims hindoes aflachtten, naar Bihar, waar hindoes moslims aflachtten. Moellahs trokken met kisten menselijke schedels, naar men zei van moslims die in Bihar waren gedood, door de Punjab en de Grensprovincie.

Honderdduizenden hindoes en sikhs, die al eeuwen aan de noordwestelijke grens woonden, verlieten hun huis en vluchtten naar de veilige gemeenschappen van hindoes en sikhs in het oosten. Ze reisden te voet, in ossenkarren, in vrachtwagens gepropt en zich vastklemmend aan de zijkant en het dak van treinen. Onderweg – bij doorwaadbare plaatsen, op kruispunten en op spoorwegstations – kwamen ze in botsing met horden moslims die in paniek naar het veilige westen vluchtten. De rellen waren veranderd in een uittocht. In de zomer van 1947, toen de vorming van de nieuwe staat Pakistan officieel werd aangekondigd, waren er tien miljoen mensen op de vlucht – moslims, hindoes en sikhs. Tegen de tijd dat de moesson losbarstte, was bijna een miljoen van hen dood, en heel noordelijk India gewapend, gevlucht of ondergedoken. De enige overgebleven oases van rust waren een paar dorpjes hier en daar in de meest afgelegen grensgebieden. Een van die dorpjes was Mano Majra.

Mano Majra is heel klein. Het heeft slechts drie stenen gebouwen, waarvan één het huis is van de geldschietter Lala Ram Lal. De andere twee zijn de sikhtempel en de moskee. De drie stenen gebouwen staan rond een driehoekige meent met een grote pipalboom in het midden. Verder omvat het dorp een verzameling lemen hutten met plat dak, en binnenplaatsen omgeven door lage muurtjes, langs smalle weggetjes die vanuit het centrum uitwaaiëren. Al snel veranderen de weggetjes in voetpaden en gaan ze op in de omringende velden. Aan de westkant van het dorp ligt een vijver omgeven door kikarbomen. Er wonen maar ongeveer zeventig families in Mano Majra, en die van Lala Ram is de enige hindoe familie. Verder zijn het sikhs of moslims, ongeveer evenveel van elk. De sikhs bezitten al het land rond het dorp; de moslims zijn pachters en bewerken

het land samen met de eigenaren. Er zijn een paar families van vegers van wie niet duidelijk is welk geloof ze aanhangen. De moslims zeggen dat ze bij hen horen, maar als er Amerikaanse missionarissen in Mano Majra op bezoek komen, dragen de vegers een kaki tropenhelm en gaan ze met hun vrouw hymnen zingen, begeleid op een harmonium. Af en toe gaan ze ook naar de sikhtempel. Maar er is één voorwerp dat aanbeden wordt door alle mensen uit Mano Majra, zelfs door Lala Ram Lal. Dat is een stuk zandsteen van een meter, dat rechtop onder een kikarboom naast de vijver staat. Het is de plaatselijke godheid, de *deo* bij wie alle dorpelingen – hindoe, sikh, moslim of pseudochristen – heimelijk hun toevlucht zoeken als ze erge behoefte hebben aan een zegen.

Hoewel men zegt dat Mano Majra gelegen is aan de oever van de rivier de Sutlej, ligt het er in feite een halve mijl vandaan. In India kunnen dorpen zich niet permitteren te dicht bij de oever van een rivier te liggen. Rivieren wisselen ieder seizoen van stemming en veranderen zonder waarschuwing hun loop. De Sutlej is de grootste rivier in de Punjab. Na de moesson stijgt haar water en breidt het zich uit over het enorme zandbed, waarbij het aan weerszijden hoog tegen de modderige dijken aan klotst. Het wordt een woelig, modderig watervlak van meer dan een kilometer breed. Wanneer het water zakt, valt de rivier uiteen in talloze ondiepe stroompjes die traag tussen drassige eilandjes door kronkelen. Ongeveer anderhalve kilometer ten noorden van Mano Majra is er een spoorbrug over de Sutlej. Het is een schitterende brug – de achttien enorme bogen gaan als golven van de ene pijler naar de andere, en aan weerszijden van de brug ligt een stenen dijk om de spoorweg te ondersteunen. Aan de oostkant loopt de dijk helemaal door tot het station in het dorp.

Mano Majra is altijd bekend geweest om zijn station. Aangezien er maar één spoor over de brug loopt, heeft het station verschillende zijsporen, waar minder belangrijke treinen kunnen wachten om plaats te maken voor de belangrijkste.

Rond het station is een kleine kolonie winkeliers en venters ontstaan om reizigers te voorzien van eten, betelbladeren, sigaretten, thee, crackers en snoepgoed. Hierdoor ziet het station er altijd druk uit en voelt het spoorwegpersoneel zich wat overdreven belangrijk. In feite verkoopt de stationschef zelf de kaartjes via een loket in zijn kantoor, hij neemt ze bij de uitgang naast de deur in en stuurt en ontvangt boodschappen via de telegraaf op de tafel. Als mensen hem kunnen zien, komt hij naar het perron en zwaait met een groene vlag naar treinen die niet stoppen. Zijn enige assistent haalt in het glazen hokje op het perron de hendels over waarmee de seinen aan weerszijden worden geregeld, en helpt bij het rangeren door handbediende wissels op het spoor om te zetten zodat de locomotieven naar de zijsporen kunnen. 's Avonds steekt hij de lange rij lampen op het perron aan. Hij draagt zware aluminium lampen naar de seinen en zet ze in de klemmen achter het rode en groene glas. 's Ochtends brengt hij ze terug en dooft de lampen op het perron.

Er zijn niet veel treinen die in Mano Majra stoppen. Sneltreinen stoppen helemaal niet. Van de vele boemeltreinen voor passagiers stoppen er slechts twee, een 's ochtends, van Delhi naar Lahore, en een 's avonds, van Lahore naar Delhi. De andere stoppen alleen als ze een stopteken krijgen. De enige vaste klanten zijn de goederentreinen. Hoewel Mano Majra zelden goederen te versturen of te ontvangen heeft, staan er op de zijsporen van het station meestal lange rijen wagons. Elke goederentrein die langskomt, is urenlang wagons aan het lozen en andere aan het verzamelen. Als het donker is en overal stil

op het land, zijn het knallen van buffers en het rammelen van ijzeren verbindingen de hele nacht te horen.

Door dat alles is Mano Majra zich heel bewust geworden van treinen. Voordat het licht wordt, komt de posttrein langs snellen op doortocht naar Lahore, en als die de brug nadert, geeft de machinist twee lange fluitsignalen. Ogenblikkelijk wordt heel Mano Majra wakker. Kraaien beginnen te krassen in de kikarbomen. Vleermuizen vliegen in grote stille zwermen terug en beginnen te ruziën over hun rustplaatsen in de pipalboom. De moellah in de moskee weet dat het tijd is voor het ochtendgebed. Hij wast zich snel, gaat met zijn gezicht naar het westen staan in de richting van Mekka, en met zijn vingers in zijn oren roept hij luid en doordringend 'Allahoe akbar'. De priester in de sikh-tempel ligt in bed totdat de moellah heeft geroepen. Dan staat ook hij op, haalt een emmer water uit de put op de binnenplaats van de tempel, gooit die over zich leeg, en bij het geluid van het spetterende water zegt hij met een monotone dreun zijn gebed.

Tegen de tijd dat de passagierstrein van 10.30 uur uit Delhi binnenkomt, heeft het leven in Mano Majra weer zijn saaie, dagelijkse ritme. Mannen zijn op het land. Vrouwen zijn druk met hun dagelijkse beslommeringen. Kinderen zijn het vee aan het weiden langs de rivier. Emmerraderen piepen en kreunen terwijl ossen rondjes lopen, aangespoord door vloeken en porren met prikstokken in hun achterlijf. Mussen vliegen met strootjes in hun bek rond de daken. Straathonden zoeken de schaduw op van de lange, lemen muren. Vleermuizen leggen hun geruzie bij, vouwen hun vleugels op en gaan hangend slapen.

Wanneer de sneltrein 's middags langsrijdt, gaat Mano Majra rusten. Mannen en kinderen komen naar huis voor het middagmaal en de siësta. Als ze klaar zijn met eten komen de mannen bijeen in de schaduw van de pipalboom en gaan op de houten

verhogingen zitten praten en knikkebollen. Jongens rijden hun buffels de vijver in, springen van hun rug en plonzen rond in het modderige water. Meisjes spelen onder de bomen. Vrouwen wrijven geklaarde boter in elkaars haar, plukken luizen van het hoofd van hun kinderen en bespreken geboortes, huwelijken en sterfgevallen.

Als de avondtrein uit Lahore binnenkomt, gaat iedereen weer aan het werk. Het vee wordt verzameld en teruggedreven naar huis om te worden gemolken en opgesloten voor de nacht. De vrouwen koken hun avondmaal. Dan verzamelen de families zich op hun daken, waar de meesten van hen 's zomers slapen. Zittend op hun *charpais* eten ze hun avondmaal van groente en chapati's, drinken hete, romige melk uit grote koperen bekers en lummelen wat rond tot het signaal wordt gegeven om te gaan slapen. Als de goederentrein puffend binnenkomt, zeggen ze tegen elkaar: 'Daar is de goederentrein.' Het is zoets als welterusten wensen. De moellah roept de gelovigen weer op tot het gebed door uit alle macht te schreeuwen: 'God is groot.' De gelovigen knikken hun amen vanaf de daken. De sikhpriester mompelt het avondgebed voor een halve kring slaperige oude mannen en vrouwen. Kraaien krassen zachtjes vanuit de kikarbomen. Kleine vleermuizen schieten heen en weer in de schemering, en grotere zweven met langzame, sierlijke halen omhoog. De goederentrein blijft lang in het station staan, terwijl de locomotief heen en weer rijdt over de zijsporen om wagons te wisselen. Tegen de tijd dat hij wegrijdt, slapen de kinderen. De ouderen wachten tot het denderen van de trein over de brug hen in slaap wiegt. Dan komt het leven in Mano Majra tot rust, afgezien van het blaffen van de honden naar de treinen die 's nachts langrijden.

Zo was het altijd gegaan, tot de zomer van 1947.

Op een lome avond in augustus van dat jaar kwamen uit een kikarbosje niet ver van Mano Majra vijf mannen tevoorschijn die zachtjes in de richting van de rivier liepen. Het waren bendeleden, beroepsrovers, en op een na waren ze allemaal bewapend. Twee van de gewapende mannen droegen een speer. De anderen hadden een karabijn over hun schouder. De vijfde man droeg een verchromde zaklantaarn. Toen ze bij de oever kwamen, knipte hij de zaklantaarn aan. Daarna gromde hij en deed hem uit.

‘We wachten hier,’ zei hij.

Hij liet zich op het zand vallen. De anderen hurkten om hem heen, leunend op hun wapen. De man met de zaklantaarn keek naar een van de speerdragers.

‘Heb je de armbanden voor Jugga?’

‘Ja. Een stuk of tien van rood en blauw glas. Iedere dorpsmeid zou er blij mee zijn.’

‘Jugga zal er niet blij mee zijn,’ zei een van de mannen met een karabijn.

De leider lachte. Hij gooide de zaklantaarn in de lucht en ving hem op. Hij lachte weer, bracht de zaklantaarn naar zijn mond en drukte op de schakelaar. Zijn wangen straalden een roze gloed uit door het licht van binnen.

‘Jugga zou de armbanden aan die weversdochter van hem kunnen geven,’ zei de andere speerdrager. ‘Ze zouden goed staan bij die grote gazelleogen en die kleine mangoborstjes van haar. Hoe heet ze?’

De leider deed de zaklantaarn uit en haalde hem uit zijn mond. ‘Nooran,’ zei hij.

‘Aho,’ zei de speerdrager. ‘Nooran. Heb je haar op de voorjaarsmarkt gezien? Heb je dat nauwe bloesje gezien dat haar borsten goed deed uitkomen, en de belletjes die in haar vlechten rinkelden, en het gewapper van zijde? Hai!’

‘Hai!’ riep de speerdrager met de armbanden. ‘Hai! Hai!’

‘Ze geeft Jugga vast veel plezier,’ zei de man met de karabijn, die nog niets had gezegd. ‘Overdag ziet ze er zo onschuldig uit dat je zou denken dat ze haar melktandjes nog heeft.’ Hij zuchtte. ‘Maar ’s avonds doet ze zwarte antimoon in haar ogen.’

‘Antimoon is goed voor de ogen,’ zei een van de anderen. ‘Het is verkoelend.’

‘Het is ook goed voor de ogen van anderen,’ zei de man met de karabijn.

‘En ook verkoelend voor hun hartstocht.’

‘Jugga?’

De anderen lachten. Een van hen ging opeens recht overeind zitten.

‘Luister!’ zei hij. ‘Daar is de goederentrein.’

De anderen hielden op met lachen. Ze luisterden allemaal in stilte naar de naderende trein. Hij kwam ratelend tot stilstand en de wagons kreunden en kraakten. Na een poosje was de locomotief te horen die heen en weer reed om wagons los te koppelen. Er klonken luide knallen wanneer de losgekoppelde wagons tegen die op de zijsporen botsten. De locomotief pufte terug naar de trein.

‘Het is tijd om bij Ram Lal langs te gaan,’ zei de leider en hij stond op.

Zijn metgezellen kwamen overeind en klopten het zand van hun kleren. Ze gingen op een rij staan met hun handen gevouwen in gebed. Een van de mannen met een karabijn stapte naar voren en begon te mompelen. Toen hij ophield, knielden ze allemaal neer en wreven met hun voorhoofd over de grond. Daarna stonden ze op en sloegen de losse uiteinden van hun tulband over hun gezicht. Alleen hun ogen waren onbedekt. De

locomotief gaf twee lange fluitsignalen en de trein reed weg in de richting van de brug.

‘Nu,’ zei de leider.

De anderen volgden hem de oever op en over de velden. Tegen de tijd dat de trein bij de brug was, waren de mannen om de vijver heen gelopen en liepen ze over een weggetje dat naar het centrum van het dorp voerde. Ze kwamen bij het huis van Lala Ram Lal. De leider knikte naar een van de mannen met een karabijn. Die deed een stap naar voren en begon met de kolf van zijn geweer op de deur te bonken.

‘Oi!’ schreeuwde hij. ‘Lala!’

Er kwam geen antwoord. Dorpshonden kwamen om de bezoekers heen staan en begonnen te blaffen. Een van de mannen gaf een hond een klap met de platte kant van zijn speerpunt. Een andere schoot in de lucht. De honden renden jankend weg en gingen op veiligere afstand harder staan blaffen.

De mannen begonnen met hun wapens op de deur te bonken. Een van hen sloeg erop met zijn speer, die er dwars doorheen ging.

‘Doe open, jij buitenechtelijke zoon, anders vermoorden we jullie allemaal,’ schreeuwde hij.

Een vrouwenstem antwoordde. ‘Wie komt er op dit tijdstip langs? Lalaji is naar de stad.’

‘Doe open, dan vertellen we je wie we zijn, anders slaan we de deur in stukken,’ zei de leider.

‘Ik zeg u dat Lalaji er niet is. Hij heeft de sleutels meegenomen. We hebben niets in huis.’

De mannen zetten hun schouders tegen de deur, duwden, gingen weer achteruit en bonkten er als stormrammen tegenaan. De houten grendel aan de andere kant knapte en de deur vloog open. Een van de mannen met een geweer wachtte bij de

deur; de andere vier gingen naar binnen. In één hoek van de kamer zaten twee vrouwen in elkaar gedoken. Een jongen van zeven met grote zwarte ogen klemde zich vast aan de oudste van de twee.

‘In godsnaam, neem mee wat we hebben, al onze juwelen, alles,’ smeekte de oudste vrouw. Ze hield een handvol gouden en zilveren armbanden, enkelbanden en oorbellen op.

Een van de mannen griste ze uit haar handen.

‘Waar is Lala?’

‘Ik zweer bij de Goeroe dat hij niet thuis is. Jullie hebben alles wat we bezitten gepakt. Lalaji heeft niets meer te bieden.’

Op de binnenplaats stonden vier bedden op een rij.

De man met de karabijn rukte het jongetje van zijn grootmoeders schoot en hield de loop van het geweer tegen het gezicht van het kind. De vrouwen vielen smekend aan zijn voeten neer.

‘Niet doden, broeder. In de naam van de Goeroe – niet doen.’

De man met het geweer schopte de vrouwen weg.

‘Waar is je vader?’

De jongen beefde van angst en stamelde: ‘Boven.’

De man met het geweer schoof de jongen terug op de schoot van de vrouw en de mannen liepen naar buiten, de binnenplaats op, en klommen de trap op. Er was maar één kamer op het dak. Zonder te wachten zetten ze hun schouders tegen de deur en stootten die open, zodat ze hem uit zijn scharnieren rukten. De kamer stond vol met stalen koffers die op elkaar waren gestapeld. Er stonden twee charpais met daarop een aantal gewatteerde dekens. Het witte licht van de zaklantaarn zocht de kamer af en viel op de geldschiet, die ineengedoken onder een van de charpais zat.

‘In de naam van de Goeroe, de Lalaji is niet thuis,’ zei een

van de mannen, de vrouw nabauwend. Hij sleepte Ram Lal aan zijn benen onder het bed uit.

De leider sloeg de geldschietter met de rug van zijn hand. ‘Behandel je je gasten zo? Wij komen en jij verstopst je onder een charpai?’

Ram Lal bedekte zijn gezicht met zijn armen en begon te jammeren.

‘Waar zijn de sleutels van de kluis?’ vroeg de leider en hij gaf hem een schop voor zijn kont.

‘Jullie mogen alles meenemen – juwelen, geld, kasboeken. Maak niemand dood,’ smeekte de geldschietter, terwijl hij met beide handen de voeten van de leider vastgreep.

‘Waar zijn de sleutels van je kluis?’ vroeg de leider weer. Hij sloeg de geldschietter tegen de grond. Ram Lal ging trillend van angst overeind zitten.

Hij haalde een stapel bankbiljetten uit zijn zak. ‘Hier,’ zei hij, het geld onder de vijf mannen verdelend. ‘Het is het enige wat ik in huis heb. Jullie mogen het allemaal hebben.’

‘Waar zijn de sleutels van je kluis?’

‘Er zit niets meer in de kluis; alleen mijn kasboeken. Ik heb alles wat ik bezit aan jullie gegeven. Jullie mogen alles hebben. In de naam van de Goeroe, laat me gaan.’ Ram Lal greep de benen van de leider boven de knieën vast en begon te snikken. ‘In de naam van de Goeroe! In de naam van de Goeroe!’

Een van de mannen trok de geldschietter bij de leider vandaan en sloeg hem met de kolf van zijn geweer vol in het gezicht.

‘Hai!’ schreeuwde Ram Lal luidkeels en hij spuugde bloed.

De vrouwen op de binnenplaats hoorden het geschreeuw en begonnen te gillen dat ze beroofd werden: ‘*Dakoo! Dakoo!*’

De honden blaften overal. Maar geen dorpeling kwam zijn huis uit.

Op het dak van zijn huis werd de geldschieder met geweerkolven en speerschachten geslagen en geschopt en gestompt. Hij ging huilend en bloed spugend op zijn hurken zitten. Twee van zijn tanden waren kapotgeslagen. Maar hij wilde de sleutels van zijn kluis niet afgeven. Uit pure vertwijfeling dook een van de mannen met zijn speer op de hurkende gestalte af. Ram Lal gaf een luide gil en zakte op de vloer ineen terwijl het bloed uit zijn buik spoot. De mannen kwamen naar buiten. Een van hen schoot twee keer in de lucht. Vrouwen staakten hun gejammer. Honden staakten hun geblaf. Het dorp werd stil.

De rovers sprongen van het dak in het straatje beneden. Ze schreeuwden uitdagend terwijl ze het dorp uit liepen in de richting van de rivier.

‘Kom op!’ schreeuwden ze. ‘Kom tevoorschijn, als jullie durven! Kom tevoorschijn, als jullie willen dat jullie moeders en zusters worden verkracht! Kom tevoorschijn, dappere mannen!’

Niemand gaf antwoord. Het was doodstil in Mano Majra. De mannen liepen schreeuwend en lachend verder over het weggetje tot ze bij een hutje aan de rand van het dorp kwamen. De leider bleef staan en wenkte een van de speerdragers.

‘Dit is het huis van de grote Jugga,’ zei hij. ‘Vergeet ons geschenk niet. Geef hem zijn armbanden.’

De speerdrager viste een pakje tussen zijn kleren uit en gooide het over de muur. Er klonk een gedempt geluid van brekend glas op de binnenplaats.

‘O Juggia,’ riep hij op falsettoon. ‘Juggia!’ Hij knipoogde naar zijn metgezellen. ‘Draag deze armbanden, Juggia. Draag deze armbanden en smeer henna op je handpalmen.’

‘Of geef ze aan de dochter van de wever,’ gilde een van de mannen met een geweer.

‘Hai,’ schreeuwden de anderen. Ze smakten met hun lippen en maakten het geluid van lange, wellustige kussen. ‘Hai! Hai!’

Ze liepen verder over het weggetje in de richting van de rivier, nog steeds lachend en kushandjes gevend. Juggut Singh gaf geen antwoord. Hij was niet thuis.

Juggut Singh was al ongeveer een uur niet thuis. Hij was pas vertrokken toen hij aan het geluid van de nachtelijke goedementrein had gehoord dat hij nu veilig weg kon gaan. Voor hem, net als voor de rovers, was de komst van de trein die nacht een signaal. Bij het eerste gerommel in de verte liet hij zich zachtjes van zijn charpai af glijden, pakte zijn tulband en wikkelde die om zijn hoofd. Daarna liep hij op zijn tenen over de binnenplaats naar de hooiberg en viste er een speer uit. Hij liep op zijn tenen weer naar zijn bed, pakte zijn schoenen en sloop naar de deur.

‘Waar ga je naartoe?’

Juggut Singh bleef staan. Het was zijn moeder.

‘Naar de akkers,’ zei hij. ‘Gisteravond hebben wilde varkens veel schade toegebracht.’

‘Varkens!’ zei zijn moeder. ‘Neem me niet in de maling. Ben je al vergeten dat je voorwaardelijk bent vrijgelaten – dat je na zonsondergang het dorp niet uit mag? En dan nog wel met een speer! Vijanden zullen je zien. Ze zullen je aangeven. Ze zullen zorgen dat je weer in de gevangenis komt!’ Ze begon te jammeren. ‘Wie moet er dan voor de oogst en het vee zorgen?’

‘Ik kom gauw terug,’ zei Juggut Singh. ‘U hoeft zich helemaal geen zorgen te maken. Iedereen in het dorp slaapt.’

‘Nee,’ zei zijn moeder. Ze begon weer te jammeren.

‘Stil,’ zei hij. ‘U maakt zelf de burenen nog wakker. Doe rustig, dan komen er geen problemen.’

‘Ga maar! Ga maar waar je wilt. Als je in een put wilt springen, spring dan maar. Als je net als je vader wilt hangen, hang dan maar. Huilen is mijn lot. Mijn kismet,’ voegde ze eraan toe en ze sloeg op haar voorhoofd. ‘Het staat allemaal daar geschreven.’

Juggut Singh deed de deur open en keek naar beide kanten. Er was niemand te zien. Hij liep langs de muren tot hij aan het eind van het weggetje kwam, vlak bij de vijver. Hij zag de grauwe gestalten van een paar Indische maraboes die in de modder langzaam op en neer liepen op zoek naar kikkers. Ze hielden op met zoeken. Juggut Singh bleef stil tegen de muur staan tot de maraboes gerust waren gesteld, daarna verliet hij het voetpad en ging dwars door de velden naar de rivier. Hij liep over het droge zand tot hij bij het water kwam. Hij stak zijn speer met de punt omhoog in de grond en strekte zich toen op het zand uit. Hij ging op zijn rug liggen en staaarde naar de sterren. Langs de Melkweg schoot een vallende ster omlaag en effende een zilveren pad over de blauwzwarte hemel.

‘Raad eens wie ik ben?’

Juggut Singh strekte tastend zijn handen boven zijn hoofd uit en achter zich; het meisje ontweek ze. Juggut Singh begon bij de hand op zijn ogen en bewoog langs de arm omhoog naar de schouder en vervolgens naar het gezicht. Hij streekte haar wangen, ogen en neus, die zijn handen zo goed kenden. Hij probeerde met haar lippen te spelen om ze zover te krijgen dat ze zijn vingers kusten. Het meisje deed haar mond open en beet hem fel. Juggut Singh trok met een ruk zijn hand weg. Met een snelle beweging greep hij het hoofd van het meisje met twee handen vast en bracht haar gezicht naar dat van hem. Daarna liet hij zijn armen onder haar middel glijden en hees haar boven hem uit in de lucht, terwijl ze als een krab met haar armen en

benen sloeg. Hij draaide haar rond tot zijn armen pijn deden. Hij liet haar zakken zodat ze boven op hem lag.

Het meisje sloeg hem in het gezicht.

‘Je raakt het lichaam van een vreemde vrouw aan. Heb je geen moeder of zuster bij jou thuis? Schaam je je niet? Geen wonder dat de politie je geregistreerd heeft als een kwalijk individu. Ik zal ook tegen de inspecteur sahib zeggen dat je een *badmash* bent.’

‘Ik ben alleen een badmash bij jou, Nooro. We zouden eigenlijk allebei in dezelfde cel moeten worden opgesloten.’

‘Je hebt geleerd te veel te praten. Ik zal een andere man moeten zoeken.’

Juggut Singh sloeg zijn armen over elkaar achter de rug van het meisje en omhelsde haar stevig tot ze niet meer kon praten of ademen. Telkens wanneer ze begon te praten, klemde hij zijn armen strakker om haar heen zodat de woorden in haar keel bleven steken. Ze gaf het op en legde haar uitgeputte gezicht tegen dat van hem. Hij legde haar naast zich neer, met haar hoofd in de kromming van zijn linkerarm. Met zijn rechterarm streelde hij haar haren en haar gezicht.

De locomotief van de goederentrein floot twee keer en begon met veel gekreun en geknars naar de brug te puffen. De maraboes vlogen met een schrill ‘kraak, kraak’-geroep van de vijver op en kwamen naar de rivier. Van de rivier vlogen ze terug naar de vijver, waar ze beurtelings bleven roepen lang nadat de trein de brug over was en zijn gepuf was verstomd.

Juggut Singhs streelingen werden wellustig. Zijn hand gleed van het gezicht van het meisje naar haar borsten en haar taille. Ze greep zijn hand en legde die weer op haar gezicht. Zijn ademhaling werd traag en zinnelijk. Zijn hand gleed weer weg en veegde als het ware per ongeluk over haar borsten. Het meis-

je gaf een tik op de hand en duwde hem weg. Juggut Singh strekte zijn linkerarm, die onder het hoofd van het meisje lag, en greep haar bestraffende hand. Haar andere arm lag al onder hem. Ze kon zich niet meer verdedigen.

‘Nee! Nee! Nee! Laat mijn hand los! Nee! Ik praat nooit meer met je!’ Ze schudde haar hoofd woest heen en weer en probeerde zijn hongerige mond te ontwijken.

Juggut Singh liet zijn hand in haar blouse glijden en voelde de contouren van haar onbewaakte borsten. Die werden strak. De tepels werden hard en stijf. Zijn ruwe handen bewogen zachtjes heen en weer van haar borsten naar haar navel. De huid op haar buik verhief zich tot kippenvel. Het meisje bleef kronkelen en protesteren.

‘Nee! Nee! Nee! Alsjeblieft! Moge Allahs vloek op je neerdalen. Laat mijn hand los! Ik spreek nooit meer met je af als je zo gedraagt!’

Juggut Singhs zoekende hand vond een uiteinde van het koord van haar broek. Hij gaf er een ruk aan.

‘Nee,’ riep het meisje hees.

Er klonk een schot in de nacht. De maraboes vlogen op van de vijver en riepen naar elkaar. Kraaien begonnen te krassen in de kikarbomen. Juggut Singh aarzelde en keek omhoog in het duister, in de richting van het dorp. Het meisje bevrijdde zich zachtjes uit zijn greep en trok haar kleding recht. De kraaien kwamen weer tot rust in de bomen. De maraboes vlogen weg over de rivier. Alleen de honden blaften.

‘Het klonk als een schot,’ zei ze zenuwachtig, terwijl ze probeerde Juggut Singh ervan te weerhouden opnieuw te beginnen met zijn vrijerij. ‘Kwam het niet uit het dorp?’

‘Ik weet het niet. Waarom probeer je weg te lopen? Het is nu overal rustig.’ Juggut Singh trok haar naast zich op de grond.